

ฉบับส่งสื่อมวลชน

เวียดนามน่าจะยังคงความสามารถทางการแข่งขันไว้ได้ แม้ค่าเงินต้องมีแนวโน้มแข็งค่าขึ้นในระยะข้างหน้า

CURRENT ISSUE

ปีที่ 26 ฉบับที่ 3172

วันที่ 22 ธันวาคม 2563

ประเด็นสำคัญ

- กระทรวงการคลังสหรัฐฯ ระบุให้เวียดนามเป็นประเทศที่บิดเบือนค่าเงิน คงเป็นแรงกดดันให้ทางการเวียดนามปรับค่าเงินทองให้สะท้อนความเป็นจริงมากขึ้น ขณะที่ไทยถูกระบุให้เป็นประเทศที่ต้องเฝ้าจับตา ซึ่งในกรณีนี้ยังไม่มีผลต่อธุรกิจและการส่งออกของไทย
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย เห็นว่า ในระยะต่อไป เงินทองของเวียดนามคงสะท้อนภาพความจริงในทิศทางที่ทยอยแข็งค่ามากขึ้นเพื่อลดแรงกดดันที่สหรัฐฯ อาจใช้มาตรการตอบโต้ทางการค้าใดๆ ต่อจากนี้ แต่การแข็งค่าในกรอบที่จำกัดของเงินทองคงไม่ลดทอนความสามารถในการแข่งขันด้านการส่งออกของเวียดนามในระยะสั้น-ระยะกลางได้อย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากจุดเด่นเชิงโครงสร้างการผลิตของเวียดนามด้านต้นทุนแรงงาน ข้อตกลงการค้าเสรีที่กว้างขวาง นอกเหนือจากข้อได้เปรียบในระยะสั้นจากค่าเงินทองที่แข็งค่าเอื้อให้ต้นทุนการนำเข้าสินค้าทุนและสินค้าชั้นกลางที่ถูกลง

กระทรวงการคลังสหรัฐฯ เปิดเผยแพร่รายงานว่าด้วยการบิดเบือนค่าเงินเพื่อหวังผลทางการค้า (Currency Manipulation) โดยในการประเมินจากข้อมูลในรอบ 12 เดือนสิ้นสุดเมื่อเดือนมิถุนายน 2563 ที่ผ่านมา ระบุให้สวีตเซอร์แลนด์และเวียดนามเป็นประเทศบิดเบือนค่าเงิน ส่วนไทยเป็น 1 ใน 10 ประเทศ (และภูมิภาค) ที่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่ต้องเฝ้าจับตา (Monitoring List) กรณีการแทรกแซงค่าเงินหลังจากนี้ยังใกล้ชิด ซึ่งรวมถึงได้หวั่นอินเดีย จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ เยอรมนี อิตาลี สิงคโปร์ และมาเลเซีย

ทั้งนี้ เวียดนามถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่ต้องเฝ้าจับตา (Monitoring Lists) ร่วมกับสองประเทศสมาชิกอาเซียนได้แก่ สิงคโปร์และมาเลเซียมาตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ปี 2562 โดยเวียดนามมีเวลาปรับตัวเพื่อให้หลุดออกจากเกณฑ์ภายในระยะเวลา 2 รายงานติดต่อกันหลังจากที่ถูกจัดอยู่ในกลุ่ม Monitoring Lists (รายงานเดือนมกราคม 2563 และธันวาคม 2563) แต่ในท้ายที่สุด เวียดนามก็ตกอยู่ในประเทศที่บิดเบือนค่าเงินภายใต้กฎหมายภายในของสหรัฐฯ ทั้ง 3 เกณฑ์ โดยมีสาเหตุสำคัญมาจากกระบวนการแทรกแซงค่าเงินทองของเวียดนามที่ทางสหรัฐฯ ติดตามมาอย่างต่อเนื่อง โดยสะท้อนได้จากยอดซื้อเงินตราต่างประเทศสุทธิของ

Disclaimer

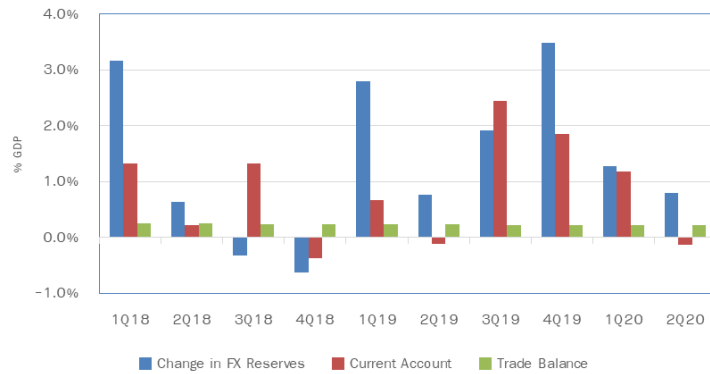
รายงานวิจัยนี้จัดทำโดยบริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด ("KResearch") เพื่อเผยแพร่เป็นการทั่วไป โดยอาศัยแหล่งข้อมูลสาธารณะหรือข้อมูลที่เชื่อในความน่าเชื่อถือที่ปรากฏขณะจัดทำ ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ในแต่ละช่วงเวลา ทั้งนี้ KResearch มิอาจรับรองความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ ความเหมาะสม ความครบถ้วนสมบูรณ์ หรือความเป็นปัจจุบันของข้อมูลดังกล่าว และไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อชี้ชวน เสนอแนะ ให้อำนาจแนะนำ หรือจูงใจในการตัดสินใจเพื่อดำเนินการใดๆ แต่อย่างใด ดังนั้น ท่านควรศึกษาข้อมูลด้วยความระมัดระวังและใช้วิจารณญาณอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจใดๆ KResearch จะไม่รับผิดชอบในความเสียหายใดที่เกิดขึ้นจากการใช้ข้อมูลดังกล่าว

ข้อมูลใดๆ ที่ปรากฏในรายงานวิจัยนี้ถือเป็นทรัพย์สินของ KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี) การนำข้อมูลดังกล่าว (ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน) ไปใช้ต้องแสดงข้อความถึงสิทธิความเป็นเจ้าของแก่ KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี) หรือแหล่งที่มาของข้อมูลนั้นๆ ทั้งนี้ ท่านจะไม่ห้าห้า ปรับปรุง ดัดแปลง แก้ไข ส่งต่อ เผยแพร่ หรือกระทำการในลักษณะใดๆ เพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้า โดยไม่ได้รับอนุญาตล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษรจาก KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี)

บริการทุกระดับประทับใจ

เวียดนามสูงถึงร้อยละ 5.1 ต่อ GDP¹ (สูงกว่าเกณฑ์ที่ร้อยละ 2.0 ต่อ GDP) นอกเหนือจาก 2 เกณฑ์หลักซึ่ง ได้แก่ มูลค่าการเกินดุลการค้ากับสหรัฐฯ และยอดเกินดุลบัญชีเดินสะพัด ซึ่งอยู่ในระดับสูงมาโดยตลอด (เวียดนามเกินดุลการค้ากับสหรัฐฯ 5.8 หมื่นล้านดอลลาร์ (เกินเกณฑ์ที่ 2 หมื่นล้านดอลลาร์) มียอดเกินดุลบัญชีเดินสะพัดร้อยละ 4.6 ต่อ GDP (สูงกว่าเกณฑ์ที่ร้อยละ 2 ต่อ GDP))

การเพิ่มขึ้นของเงินทุนสำรองระหว่างประเทศที่สูงกว่าการเกินดุลบัญชีเดินสะพัด และดุลการค้าอย่างต่อเนื่องอาจเป็นสัญญาณบ่งชี้ว่าเวียดนามมีการแทรกแซงค่าเงิน

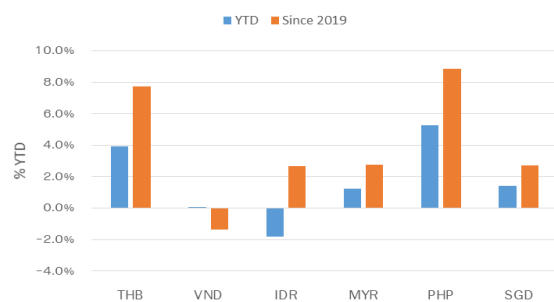
ที่มา : CEIC รวบรวมโดยศูนย์วิจัยกสิกรไทย (ข้อมูล ณ วันที่ 17 ธ.ค. 2563)

เกณฑ์การพิจารณาประเทศที่เข้าข่ายบิดเบือนค่าเงินของสหรัฐฯ

เกณฑ์ที่ใช้	เวียดนาม	ไทย
การเกินดุลการค้ากับสหรัฐฯ 2 หมื่นล้านดอลลาร์	✓	✓
การเกินดุลบัญชีเดินสะพัด ร้อยละ 2 ต่อ GDP	✓	✓
ยอดซื้อเงินตราต่างประเทศสุทธิที่ ร้อยละ 2 ต่อ GDP	✓	✗

หมายเหตุ: ✓ เข้าเกณฑ์, ✗ ไม่เข้าเกณฑ์

ค่าเงินดองอ่อนค่าโดยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งทางการค้าในอาเซียน

ที่มา : CEIC รวบรวมโดยศูนย์วิจัยกสิกรไทย (ข้อมูล ณ วันที่ 17 ธ.ค. 2563)

หนึ่งในช่วงที่ผ่านมาค่าเงินดองอ่อนค่าเป็นเพียงปัจจัยหนึ่งที่เอื้อให้การส่งออกสินค้าต่างๆ ของเวียดนามที่มีความได้เปรียบในการผลิตอยู่แล้วมีแรงดึงดูดการลงทุนมากกว่าคู่แข่งประเทศอื่น ทำให้เวียดนามสามารถผลิตและส่งออกได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จะเห็นได้จากตลอดช่วงทศวรรษที่ผ่านมามูลค่าการส่งออกของเวียดนามเร่งขึ้นถึง 4 เท่าตัวจากมูลค่า 0.72 แสนล้านดอลลาร์ ในปี 2552 มาแตะที่มูลค่า 2.6 แสนล้าน

¹ เป็นการติดตามการแทรกแซงค่าเงินในช่วง 4 ไตรมาสล่าสุดก่อนการรายงาน

Disclaimers

รายงานวิจัยนี้จัดทำโดยบริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด ("KResearch") เพื่อเผยแพร่เป็นการทั่วไป โดยอาศัยแหล่งข้อมูลสาธารณะหรือข้อมูลที่เชื่อในความน่าเชื่อถือที่ปรากฏขณะจัดทำ ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ในแต่ละช่วงเวลา ทั้งนี้ KResearch มิอาจรับรองความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ ความเหมาะสม ความครบถ้วนสมบูรณ์ หรือความเป็นปัจจุบันของข้อมูลดังกล่าว และไม่ได้รับผิดชอบใดๆ เพื่อชี้ชวน เสนอแนะ ให้คำแนะนำ หรือสนใจในการตัดสินใจเพื่อดำเนินการใดๆ แต่อย่างใด ดังนั้น ท่านควรศึกษาข้อมูลด้วยความระมัดระวังและใช้วิจารณญาณอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจใดๆ KResearch จะไม่รับผิดชอบในความเสี่ยงใดๆ ที่เกิดขึ้นจากการใช้ข้อมูลดังกล่าว

ข้อมูลใดๆ ที่ปรากฏในรายงานวิจัยนี้ถือเป็นทรัพย์สินของ KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี) การนำข้อมูลดังกล่าว (ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน) ไปใช้ต้องแสดงชื่อและสิทธิความเป็นเจ้าของแก่ KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี) หรือแหล่งที่มาของข้อมูลนั้นๆ ทั้งนี้ ท่านจะไม่ทำซ้ำ ปรับปรุง ดัดแปลง แก้ไข ส่งต่อ เผยแพร่ หรือกระทำการใดๆ เพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้า โดยไม่ได้รับอนุญาตล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษรจาก KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี)

ดอลลาร์ฯ ในปี 2562 ก้าวแซงหน้าไทยได้เป็นครั้งแรก ต่างจากไทยที่เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยจากเดิมที่ 1.9 แสนล้านดอลลาร์ฯ ในปี 2552 มาอยู่ที่ 2.4 แสนล้านดอลลาร์ฯ ในปี 2562

ขณะที่เวลานี้เวียดนามได้ถูกสหรัฐฯ กล่าวหาเรื่องบิดเบือนค่าเงิน มีผลให้การดำเนินการในการแทรกแซงค่าเงินในระยะข้างหน้าเป็นไปได้ยากขึ้น อีกทั้ง เมื่อพิจารณาโครงสร้างดุลการชำระเงินที่น่าจะอยู่ในทิศทางเกินดุลสูง เนื่องจากการส่งออกและการลงทุนจากต่างประเทศที่สูง อาจเป็นแรงกดดันที่ทำให้ธนาคารกลางเวียดนาม (SBV) จำเป็นต้องปรับค่าเงินดองให้แข็งค่าขึ้น (Revaluation) เพื่อลดทอนความเสี่ยงที่อาจจะถูกสหรัฐฯ ปรับใช้มาตรการตอบโต้ทางการค้าเพิ่มเติม ทั้งนี้ **ศูนย์วิจัยกสิกรไทย มองว่า มีความเป็นไปได้ที่ทางการเวียดนามจะทยอยปรับค่าเงินดองให้สูงขึ้นในช่วงร้อยละ 5-7 สอดคล้องกับข้อมูลของกระทรวงการคลังสหรัฐฯ ที่พบว่าเวียดนามกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนต่ำกว่าความเป็นจริงร้อยละ 4.2-5.2² ในปี 2562 ที่ผ่านมา**

จากสถานการณ์ดังกล่าวอาจนำมาสู่คำถามที่ว่า หากค่าเงินดองของเวียดนามแข็งค่าขึ้นจะกระทบต่อการส่งออกของเวียดนาม และมีผลทำให้เวียดนามสูญเสียความสามารถในการแข่งขันทางการค้ากับต่างประเทศโดยเฉพาะไทยหรือไม่

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย มองว่า แนวโน้มการแข็งค่าของเงินดองในกรณีนี้จะไม่ทำให้ความสามารถในการแข่งขันของเวียดนามลดลงอย่างมีนัยสำคัญในระยะสั้น-กลาง อันเนื่องมาจาก โครงสร้างการผลิตของเวียดนามที่ส่วนมากเน้นการใช้แรงงานเข้มข้น ประกอบกับปัจจัยแวดล้อมในการผลิตที่ยังนับได้ว่ามีต้นทุนในการดำเนินงานที่ต่ำโดยเปรียบเทียบ ซึ่งจะทำให้ค่าเงินดองที่คาดว่าจะแข็งค่าขึ้นเพียงร้อยละ 5-7 ไม่น่าจะกระทบต่อส่วนต่างกำไร (Margin) จากการส่งออกมากนัก โดยหากยกตัวอย่างอุตสาหกรรมการผลิตสิ่งทอของเวียดนามที่ในปี 2561 ยังคงมีส่วนต่างกำไรเฉลี่ยสูงมากกว่าร้อยละ 15³ ขณะที่การแข็งค่าของเงินดองเวียดนามจะส่งผลทำให้ต้นทุนการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศลดลง⁴ นอกจากนี้ ค่าจ้างแรงงานที่ต่ำกว่าไทยเกือบ 2 เท่าตัว⁵ ก็เอื้อให้สามารถบริหารจัดการต้นทุนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับในระยะข้างหน้าด้วยค่าเงินดองมีแนวโน้มเผชิญแรงกดดันให้แข็งค่าต่อเนื่องจากโครงสร้างทางการค้าที่เกินดุล ทางการเวียดนามคงทยอยปรับค่าเงินดองให้แข็งค่าขึ้นในจังหวะที่เหมาะสม อันช่วยให้เศรษฐกิจเวียดนามมีระยะเวลาในการปรับตัวเพียงพอต่อทิศทางค่าเงินดองในระยะข้างหน้า ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะช่วยลดทอนผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันด้านการส่งออกสินค้าและการตัดสินใจลงทุนในระยะยาวของนักลงทุน ขณะที่ยังสามารถที่จะลดแรงกดดันจากข้อกล่าวหาในการบิดเบือนค่าเงิน

² จากรายงานของกระทรวงการคลังสหรัฐฯ โดยคำนวณส่วนต่างจาก Equilibrium REER เพื่อใช้ในการคำนวณอัตราภาษีตอบโต้การอุดหนุน (CVD) ยางรถยนต์ที่ไม่เป็นธรรม

³ https://www.phs.vn/data/research/PDF_Files/analysis_report/en/20190401/Textiles-20190330-E.pdf

⁴ หลายผลิตภัณฑ์ยังต้องพึ่งพาการนำเข้าในสัดส่วนที่สูงกว่าร้อยละ 50 อาทิ เส้นด้าย ผ้าผืน

⁵ ค่าแรงขั้นต่ำในปี 2562

Disclaimers

รายงานวิจัยนี้จัดทำโดยบริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด ("KResearch") เพื่อเผยแพร่เป็นการทั่วไป โดยอาศัยแหล่งข้อมูลสาธารณะหรือข้อมูลที่เชื่อในความน่าเชื่อถือที่ปรากฏขณะจัดทำ ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ในแต่ละช่วงเวลา ทั้งนี้ KResearch มิอาจรับรองความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ ความเหมาะสม ความครบถ้วนสมบูรณ์ หรือความเป็นปัจจุบันของข้อมูลดังกล่าว และไม่ได้รับประกันว่าข้อมูลดังกล่าว หรือจุดมุ่งหมายในการตัดสินใจเพื่อการใด ๆ แต่อย่างใด ดังนั้น ท่านควรศึกษาข้อมูลด้วยความระมัดระวังและใช้วิจารณญาณอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจใด ๆ KResearch จะไม่รับผิดชอบในความเสียหายใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากการใช้ข้อมูลดังกล่าว

ข้อมูลใด ๆ ที่ปรากฏในรายงานวิจัยนี้ถือเป็นทรัพย์สินของ KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี) การนำข้อมูลดังกล่าว (ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน) ไปใช้ต้องแสดงชื่อความถึงสิทธิความเป็นเจ้าของแก่ KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี) หรือแหล่งที่มาของข้อมูลนั้นๆ ทั้งนี้ ท่านจะไม่ทำซ้ำ ปรับปรุง ดัดแปลง แก้ไข ส่งต่อ เผยแพร่ หรือกระทำการในลักษณะใด ๆ เพื่อวัตถุประสงค์ในทางการค้า โดยไม่ได้รับอนุญาตล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษรจาก KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี)

กล่าวโดยสรุป การพิจารณาประเทศที่บิดเบือนค่าเงินของสหรัฐฯ ในรอบนี้แม้จะไม่มีไทย ซึ่งก็สร้างความอุ่นใจให้ธุรกิจส่งออกของไทยในระดับหนึ่งว่าจะไม่ถูกสหรัฐฯ ใช้นโยบายกีดกันการค้ากับไทยได้โดยง่ายในปี 2564 แต่การที่ประเทศเวียดนามถูกขึ้นบัญชีเป็นประเทศที่บิดเบือนค่าเงิน มีผลให้ค่าเงินดองของเวียดนามเทียบกับดอลลาร์ฯ แข็งค่าขึ้นในระยะข้างหน้า แต่ก็คงจะไม่ทำให้เวียดนามสูญเสียความได้เปรียบในการทำตลาดส่งออก เนื่องจากหากค่าเงินดองแข็งค่าขึ้นก็อาจจะเอื้อประโยชน์ช่วยลดต้นทุนการนำเข้าปัจจัยการผลิตชั้นกลางของเวียดนามที่ยังต้องพึ่งพาจากต่างประเทศถึงร้อยละ 54 ของการนำเข้าทั้งหมด ประกอบกับโครงสร้างการผลิตที่เอื้อให้สินค้าเวียดนามมีต้นทุนต่ำจึงน่าจะบริหารจัดการลดส่วนแบ่งกำไรลงบางส่วนเพื่อรักษาตลาดไว้ได้ ทำให้เวียดนามจะยังคงความสามารถในการแข่งขันในด้านการผลิตและส่งออกไว้ได้อีกระยะหนึ่ง

สำหรับไทย ศูนย์วิจัยกสิกรไทย มองว่า ในช่วงเฉพาะหน้า โจทย์สำคัญของทางการไทยคงต้องปรับระดับโครงสร้างเศรษฐกิจและเสถียรภาพของกลไกหลักต่างๆ ให้สามารถผ่านพ้นวิกฤตโควิด-19 ไปได้ก่อน ส่วนของความสามารถในด้านการแข่งขันนั้น ไทยควรจะเร่งเดินหน้าเจรจาข้อตกลงทางการค้าต่างๆ ทั้ง CPTPP และ EU-Thailand ส่วนเรื่องของอัตราแลกเปลี่ยนนั้นเป็นประเด็นที่มีความซับซ้อนและละเอียดอ่อน เนื่องจากมีทั้งผู้ได้และเสียประโยชน์ ขณะที่การดำเนินมาตรการที่นอกเหนือจากตลาด (Non-market measures) เช่น การแทรกแซงโดยตรงในรูปแบบต่างๆ อาจมีผลในระยะยาวต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือ (Credibility) ของทางการไทยในสายตาของนักลงทุน ซึ่งทั้งหมดนี้ผู้ที่ตัดสินใจคงต้องนำมาชั่งน้ำหนักด้วยเช่นกัน

Disclaimers

รายงานวิจัยนี้จัดทำโดยบริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด ("KResearch") เพื่อเผยแพร่เป็นการทั่วไป โดยอาศัยแหล่งข้อมูลสาธารณะหรือข้อมูลที่เชื่อในความน่าเชื่อถือที่ปรากฏขณะจัดทำ ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ในแต่ละช่วงเวลา ทั้งนี้ KResearch มิอาจรับรองความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ ความเหมาะสม ความครบถ้วนสมบูรณ์ หรือความเป็นปัจจุบันของข้อมูลดังกล่าว และไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อชี้ชวน เสนอแนะ ให้คำแนะนำหรือมุ่งใจในการตัดสินใจเพื่อดำเนินการใดๆ แต่อย่างใด ดังนั้น ท่านควรศึกษาข้อมูลด้วยความระมัดระวังและใช้วิจารณญาณอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจใดๆ KResearch จะไม่รับผิดชอบในความเสียหายใดที่เกิดขึ้นจากการใช้ข้อมูลดังกล่าว

ข้อมูลใดๆ ที่ปรากฏในรายงานวิจัยนี้เป็นทรัพย์สินของ KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี) การนำข้อมูลดังกล่าว (ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน) ไปใช้ต้องแสดงชื่อความถึงสิทธิความเป็นเจ้าของแก่ KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี) หรือแหล่งที่มาของข้อมูลนั้นๆ ทั้งนี้ ท่านจะไม่ทำซ้ำ ปรับปรุง ดัดแปลง แก้ไข ส่งต่อ เผยแพร่ หรือกระทำการในลักษณะใดๆ เพื่อวัตถุประสงค์ในทางการค้า โดยไม่ได้รับอนุญาตล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษรจาก KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี)